

Reakce Ministerstva kultury na tiskovou zprávu NKÚ ke KA 22/22 publikovanou 28. 8. 2023

28.8.2023 - | Ministerstvo kultury ČR

Zjištěnými nedostatky se bude Ministerstvo kultury zabývat, přijímat opatření k závadám, na některých, které vyplynuly v průběhu kontroly, pracuje již nyní, a následně bude také informovat o jejich plnění.

Nicméně je nutné podotknout, že příspěvky z programů, které byly podrobeny kontrole, neslouží k tomu, aby byla památka v plné míře obnovena pouze z tohoto zdroje. Fakt, že ministerstvo podporuje více projektů menší částkou je zcela logický. Jde jak o záchranu akutně ohrožených památek, kdy je samotná dotace do zničené střechy jednoznačným krokem k záchraně památky, tak o pomoc státu majitelům památky, protože jejich vlastnická práva k ní jsou památkovou ochranou omezena. Proto jsou také dotace rozprostřeny komplexně a plošně a ne jednorázově.

Platným koncepčním dokumentem je Státní kulturní politika 2021 – 2025. Její implementace byla posunuta vzhledem k pandemii C 19, energetické krizi a válce na Ukrajině, nicméně oborová koncepce pro památkovou péči je připravována a měla by vejít v platnost počátkem roku 2024.

Nedomníváme se, že by bylo rozhodování o projektech netransparentní. Hlavními kritérii výběru jsou památková hodnota a technický stav památky. O zařazení projektu do programu rozhoduje komise na příslušném pracovišti NPU, či v obci s rozšířenou působností (záleží na dotačním titulu), která má přesnou znalost o stavu památek ve své oblasti. Nicméně již v příštím roce bude do procesu hodnocení komisí zavedeno bodové hodnocení žádostí. Výsledky a rozdělení dotací jsou zcela transparentně zveřejňovány každoročně na webových stránkách MK.

Vyjádření Ministerstva kultury k jednotlivým bodům tiskové zprávy NKÚ:

MK rozdělovalo peníze na záchranu a obnovu kulturních památek, aniž by stanovilo cíle, kterých chce touto podporou dosáhnout. Z tohoto důvodu ani nelze vyhodnotit, co rozdělené peníze reálně přinesly a zda byly využity nejlepším možným způsobem. V tomto ohledu tak pokračuje problém, na který NKÚ upozornil už v podobně zaměřené kontrole z roku 2017.

Finanční programy Ministerstva kultury na podporu obnovy kulturních památek (památkové programy) jsou dlouhodobým, mimořádně úspěšným a oceňovaným projektem Ministerstva kultury, jejichž historie sahá až do roku 1992. Jejich cíle jsou jasně a zcela logicky od počátku stanoveny, je to záchrana hmotného kulturního dědictví (kulturních památek) a kompenzace za omezení vlastnického práva vlastníkům kulturních památek. Ministerstvo kultury na svých www stránkách každoročně zveřejňuje vyhodnocení těchto památkových programů, a to každého jednotlivého programu zvlášť. Rovněž zde velmi dobře funguje systém kontroly naplňování cílů prostřednictvím úseků kultury krajských úřadů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, a zvláště pak prostřednictvím Národního památkového ústavu, kteří svá zjištění propisují do návrhů akcí obnovy kulturních památek na další období. Skutečně prestižním a mediálně známým výstupem vyhodnocení cílů obnovy kulturních památek je udílení titulu Historické město roku v rámci Programu regenerace městských památkových rezervací a zón, dále cen za obnovu kulturních památek Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro nebo cen Sdružení historických sídel Čech, Moravy a

Slezska s názvem Památka roku.

Resort také jednal v rozporu s vlastními rozhodnutími a úkoly. S ohledem na omezené množství peněz určených na záchranu a obnovu kulturních památek identifikovalo MK potřebu stanovit jasné priority a podpořit zásadní projekty. To se ale v praxi nestalo – resort peníze naopak rozděloval po menších částkách mezi co nejvyšší počet zájemců. To ve svém důsledku vedlo i k prodlužování doby oprav.

Finanční příspěvky z památkových programů neslouží jako investiční prostředky, které by měly v plné míře zajistit obnovu nějaké stavby, jak již bylo uvedeno výše, jde především o příspěvek na obnovu kulturních památek, který má vedle dalších zdrojů, v první řadě v rámci zdrojů vlastníka kulturní památky, zajistit pomoc při zachování hmotné podstaty kulturní památky a kompenzovat omezení vlastnického práva. Ministerstvo kultury si není vědomo toho, že by kdy deklarovalo to, že v rámci památkových programů bude podporovat pouze několik nejvýznamnějších staveb či projektů, ale právě naopak, snaží se účinně rozprostřít svoji pomoc na potřebné akce obnovy, byť finančních prostředků není nazbyt. Na rozdíl od NKÚ se Ministerstvo kultury domnívá, že záchranu hmotného kulturního dědictví je nezbytné zajišťovat komplexně a plošně, nikoliv výběrově a jednorázově. Ministerstvo kultury dodává, že priority v rámci obnovy kulturních památek určilo již tím, jak postupně vyhlášovalo jednotlivé programy, z usnesení anebo ze zásad programů je patrné, jaké skupině kulturních památek a za jakých podmínek se program věnuje. Výše příspěvku musí být vyvážená také vůči finančním možnostem žadatele vzhledem k tomu, že v programech je zakotvena také povinná spoluúčast a řada neuznatelných nákladů.

V jiném případě MK stanovilo potřebu navrhnout novou právní úpravu, která by nahradila stávající zákon o památkové péči, platný od roku 1987. Návrh zákona, který MK připravilo v roce 2015, schválen nebyl. Od té doby ale ministerstvo s novým návrhem nepřišlo, v době kontroly na něm nepracovalo a tento úkol jen odkládalo a přenášelo do nových koncepčních dokumentů.

Návrh zákona o ochraně památkového fondu byl po schválení Vládou České republiky rozeslán poslancům jako tisk 666/0 dne 4. 12. 2015. Na svém jednání dne 31. 5. 2017 Výbor (Poslanecké sněmovny) pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu sice schválil hlasovací proceduru, která se týkala způsobu projednání pozměňovacích návrhů během třetího čtení, následně však jednání výbor přerušil. K projednání jednotlivých pozměňovacích návrhů se Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu vrátil dne 7. 6. 2017 a přijal k nim usnesení č. 232 doručené poslancům jako sněmovní tisk 666/5. Třetí čtení proběhlo dne 12. 7. 2017 na 59. schůzi a návrh zákona byl hned na počátku zamítnut, aniž by Poslanecká sněmovna hlasovala o jednotlivých načtených pozměňovacích návrzích. Ministerstvo kultury tedy udělalo vše, co bylo v jeho kompetenci, úkol splnilo, nicméně vůli Poslanecké sněmovny skutečně ovlivnit nemohlo. Vzápětí poté začaly práce na novém, přelomovém právním předpisu na úseku územního plánování a stavebního práva, který je s problematikou památkové péče naprosto zásadním způsobem provázán, a to včetně původního návrhu z pera MMR integrovat památkovou péči, případně její část pod stavební úřady. Za této situace Ministerstvo kultury, kdy poskytlo zásadní součinnost při formulování nového stavebního zákona a zásadním způsobem byl v této souvislosti novelizován zákon o státní památkové péči, jasně deklarovalo, že nebude připravovat nový památkový zákon. Pokud by tak učinilo, musel by NKÚ auditovat nejenom nekoncepčnost takovéto snahy, ale rovněž mrhání finančním i lidským potenciálem, což Ministerstvo kultury nepřipustilo.

Dalším úkolem MK je zajistit péči o památky zabezpečit plánovitě, komplexně a v souladu s dlouhodobou koncepcí, což mu ukládá zákon. Do ukončení kontroly však ministerstvo nezpracovalo plán ani koncepci, ve které by stanovilo konkrétní opatření a úkoly týkající se záchrany a obnovy památek, podle nichž by se obnova památek řídila. To vše přitom mělo být hotové nejpozději v roce 2021.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, v § 26 odst. 2 písm. a) stanovuje, že Ministerstvo kultury zpracovává prognózy, koncepce a návrhy dlouhodobých výhledů státní památkové péče, což se pochopitelně průběžně naplňuje. Není jasné, proč NKÚ za takovýto materiál nepovažuje Státní kulturní politiku 2021-2025, která je platným koncepčním dokumentem rovněž v oblasti památkové péče. Je pravdou, že implementace Státní kulturní politiky byla vzhledem k nejasným důsledkům a dopadům pandemie C19, energetických krizí a války na Ukrajině posunuta, a to včetně oborové dílčí koncepce pro památkovou péči, avšak tento posun je vázán na objektivní příčiny a nutnost vyhodnotit všechny tyto nečekané vnější aspekty, které naprosto klíčovým způsobem naplňování Státní kulturní politiky determinují (např. návštěvnost památkových objektů a s tím spojené výnosy, v oblasti živého umění zde byla otázka pořádání, koncertů divadelních představení, festivalů atp.), alespoň s nějakým časovým odstupem. Ministerstvo kultury zcela jasně NKÚ sdělilo, že oborová koncepce pro památkovou péči je v současné době připravována a měla by vejít v platnost počátkem roku 2024.

NKÚ se také zaměřil na samotné hodnocení projektů. Kontroloři zjistili, že vyřízení žádostí bylo komplikované a časově se protahovalo. Resort žádosti vyřizoval fyzicky v listinné podobě, což byl jeden z důvodů průtahů. V krajním případě celý proces od podání žádosti do poskytnutí příspěvku trval i jeden a půl roku.

Ministerstvo kultury se ohrazuje proti zjištění, které napadá dlouhou dobu administrace v Programu záchrany architektonického dědictví a Programu restaurování movitých kulturních památek. Program záchrany architektonického dědictví již byl v minulosti několikrát NKÚ kontrolován a délka procesu podání žádostí, hodnocení žádostí a následného poskytování finančních příspěvků napadena nebyla (Program restaurování movitých kulturních památek pracuje v obdobném režimu). To, že příspěvek je poskytnut až říjnu nebo listopadu, svědčí o liknavém přístupu žadatele o příspěvek, který dodá doklady potřebné k vydání rozhodnutí pozdě anebo v nedostatečné kvalitě a je zapotřebí je opravit, může se také jednat o akci obnovy kulturní památky, která čerpá finanční prostředky z rezervy programu atp. V současné době Ministerstvo kultury pracuje na digitalizaci dotačního systému (zavádí výzvy do Dotačního portálu MK), postupem času budou také programy na obnovu kulturních památek pracovat v tomto systému.

Hodnocení a výběr konkrétních projektů byly u tří programů ze šesti netransparentní. Nebylo například jasné, jak a na základě jakých kritérií MK jednotlivé projekty posuzovalo. Ministerstvo nestanovilo hodnotící kritéria pro získání podpory, která by byla příjemcům předem známa. Navíc nevytvořilo žádné záznamy, jak a podle jakých kritérií projekty posuzovalo a vybíralo k podpoře. To v součtu vytvářelo netransparentní prostředí a nerovné podmínky pro uchazeče.

Havarijní program a Program péče o vesnické památkové rezervace, zóny a krajinné památkové zóny již v době svého vyhlášení vycházel z § 32 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, kdy návrh výše příspěvků a návrh na zařazení do programu provádí komise na příslušném územním odborném pracovišti Národního památkové ústavu, tj. vychází z podrobné znalosti stavu kulturních památek na území, které má ve své správě. Obdobně bylo přistupováno k programu Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností, kdy návrh výše příspěvků a návrh na zařazení do programu provádí komise na příslušném úřadu obce s rozšířenou působností, úseku státní památkové péče, jejíž členové mají podrobné znalosti o stavu kulturních památek na spravovaném území. Ministerstvo kultury informuje, že nově připravované bodové hodnocení žádostí ve výše uvedených programech proběhne v příslušných komisích již v roce 2024.

NKÚ - Kontrolní závěr z kontrolní akce 22/22
Tisková zpráva ke KA č. 22/22 - 28. srpna 2023

<https://www.mkcr.cz/novinky-a-media-cs-4/5372cs-reakce-ministerstva-kultury-na-tiskovou-zpravu-nk-u-ke-ka-22-22-publikovanou-28-8-2023>